

Teosofická morálka

Rudolf Steiner

DRUHÁ PŘEDNÁŠKA

Norrköping 29. května 1912

Kastovnictví Indů a rozdělení na stavy evropského obyvatelstva. Příčina nemorálnosti spodních vrstev evropských národů. Nejprísnější utajování statků moudrosti v evropských mystériích. Rozdíl mezi vývojem ras a vývojem duší. Vymírání spodních evropských vrstev obyvatelstva. Démoni rozkladu a malomocensví. Kolchická mystéria u Černého moře: Buddhův impulz a Kristův impulz. František z Assisi jako žák této tajné školy v dřívější inkarnaci. Působení Kristova impulzu ve Františku z Assisi jako původ jeho morální síly. O fyzickém praotcovství apoštolů. Morálnost v člověku je původně božský dar. Nemorálnost jako důsledek duchovních pomýlení a její náprava. Ctnosti v Platónově nauce.

Už včera jsem poznamenal, že to, co zde bude řečeno o teosofických morálních zásadách a podnětech, má se opírat o skutečnosti; a proto jsme se pokusili představit si několik skutečností, které mohou nejvýraznějším způsobem ukázat morální podněty.

Bylo snad nejnápadnější, nej zřetelnější, že u takové osobnosti, jakou byl *František z Assisi*, musely působit silné, mohutné morální impulzy, aby tato osobnost mohla dospět ke svým činům. Neboť jaké to jsou činy, milí teosofičtí přátelé? U Františka z Assisi jsou to činy, které představují moralitu v nejvyšším smyslu slova. František z Assisi byl především obklopen těžce nemocnými lidmi, kterým ostatní svět tehdy nemohl pomoci. Jeho morální podněty působily u něho nejen tak, že mnozí z těchto těžce nemocných měli ve své duši morální oporu, velkou útěchu. Toho jistě mohli mnozí dosáhnout sami. Přece však někteří mohli dosáhnout také toho, že morální podněty, morální síly, které proudily z Františka z Assisi, měly dokonce léčivý, ozdravný účinek, byla-li víra a důvěra nemocných dostatečně velká.

Abychom mohli ještě hlouběji vniknout do otázky, odkud pocházejí morální podněty, musíme se právě u takové významné osobnosti, jakou byl František z Assisi, zeptat: Odkud se vzalo to, že mohl vyvíjet takové morální síly? Co se s ním vlastně stalo? Bude nutno, abychom se rozhlédli poněkud širěji, chceme-li pochopit, co vlastně působilo v duši tohoto mimořádného člověka. Vzpomeňte si, že prastará indická kultura souvisela s jistým dělením lidí na čtyři kasty a že u Indů byli nejvyšší kastou bráhmani, pěstující moudrost. Dělení na kasty ve staré Indii bylo tak silné, že například posvátné knihy směli číst jen bráhmani a nikoli snad členové jiných kast. Druhá kasta, válečníci, směli pouze slyšet nauky obsažené ve védách nebo ve výtahu z véd, ve védántě. Vysvětlit nějaké místo z véd, tedy mít mínění o tom, co znamenají védy, to směli pouze bráhmani. Jiným lidem bylo přísně zakázáno mít mínění o tom, co posvátné knihy obsahovaly jako odkaz moudrosti

Druhou kastu tvořili lidé, kteří obstarávali válečné řemeslo a správu země. Potom tu byla třetí kasta, která provozovala obchod a řemesla, a čtvrtá, vlastně pracující kasta a nakonec zcela opovrhovaná vrstva obyvatelstva, páriové, kterými se pohrdalo natolik, že například bráhman se už cítil znečištěn, když jen vstoupil na stín, který vrhal pária. Musel se dokonce podrobit jistému očišťování, jestliže vstoupil do stínu takového znečištěného člověka, za něhož byl pária pokládán. Vidíme, jak pozoruhodně jsou zde lidé rozděleni ve čtyři uznávané kasty a v kastu naprosto neuznávanou. Když se zeptáme, zdali se zachovávala taková přísná pravidla ve staré Indii, pak musíme odpovědět: Zachovávala se naprosto přísně. A v době, kdy v Evropě už vládla řecko-latinská kultura, by se jistě žádný příslušník kasty válečníků v Indii neodvážil mít vlastní mínění o tom, co stálo v posvátných knihách, ve védách.

Co způsobilo, že došlo k takovému členění lidí? Proč vlastně na světě nastalo toto členění lidí? Je přece zvláštní, že se s tímto členěním lidí setkáváme právě u nejvíce vynikajícího národa pravěku, u národa, který se už poměrně brzy přesunul ze staré Atlantidy do Asie, který si ze staré atlantské doby uchoval největší moudrosti a poklady vědění. To se zdá být pozoruhodné. Jak můžeme něčemu takovému rozumět, jak můžeme něco takového pochopit? Téměř se zdá, jakoby to veškeré moudrosti a dobrotě uspořádání a řízení světa odporovalo, že byla vytříděna skupina lidí, která sama měla opatrovat nejvyšší uznávaný statek, a že ostatní lidé měli být předem určeni k podřízeným postavením svým zrozením!

Můžeme to pochopit jen tehdy, když nahlédneme do tajemství jsoucna, neboť jsoucno, vývoj, je možný pouze diferencováním, členěním. A kdyby k onomu vývoji moudrosti, k němuž docházelo v kastě bráhmánů, chtěli dospět všichni lidé, potom by se k němu nedostal žádný člověk. Nesmíme totiž říci: Odporuje to božskému světovému řádu, božskému řádu světa, že všichni lidé nedospívají stejně k nejvyšší moudrosti. Neboť by nemělo příliš smyslu, kdyby někdo požadoval od nekonečně moudrého a nekonečně mocného božství, aby vytvořilo trojúhelník ze čtyř úhlů. Žádné božství by nemohlo zkonstruovat trojúhelník jinak než ze tří úhlů. Co je uspořádáno a určeno vnitřně, v duchu, to musí dodržovat i božské řády světa. A stejně přísný zákon vývoje pro prostorové hranice, totiž, že trojúhelník může mít pouze tři úhly, stanoví, že vývoj musí probíhat diferenciací, že jisté skupiny lidí se musí od sebe vzdálit, aby mohla vzniknout zvláštnost lidského vývoje. Tu musí být zprvu po jistou dobu jiní lidé odloučeni. To není pouze zákon vývoje člověka ve velkém, nýbrž je to všeobecný zákon vývoje. Podívejte se na lidskou postavu. Beze všeho připustíte, že nejvzácnější, nejvíce ceněné části lidské postavy jsou lebeční kosti. Ale čím se mohly lebeční kosti stát pouze lebečními kostmi a obalem ušlechtilého orgánu mozku? Co do vloh může se každá lidská kost stát lebeční kostí. Aby několik kostí z celé soustavy kostního systému, mohlo projít touto výšší vývoje být přední nebo zadní schránou lebky, musely se kyčelní nebo kloubní kosti zastavit na podřízeném stupni vývoje, neboť každá kyčelní nebo kloubní kost má v sobě vlohu stát se lebeční kostí právě tak, jako ty kosti, které se jimi staly. Tak je tomu ve světě vůbec: pouze tím, že jedna část zůstane pozadu, druhá část se pohne kupředu, a dokonce když překročí jistý bod vývoje, je další vývoj možný. Tak můžeme říci: Bráhmáni překročili jistý střední bod vývoje; naproti tomu nejnižší kasty zase zůstaly pozadu. Když nastala atlantská katastrofa, putovali z Atlantidy, z one staré pevniny, kterou dnes pokrývá Atlantský oceán, pozvolna lidé k východu a zabydlovali země, dnes známé jako Evropa, Asie a Afrika. Nepřihlížíme k tomu, že někteří putovali na západ; jejich potomky našli v Americe objevitelé Ameriky. Když nastala atlantská katastrofa, nebyly to pouze čtyři kasty, které se usídlily v Indii, když se sem vystěhovaly. Vystěhovaly se nejen čtyři kasty, které se v Indii zvolna diferencovaly, nýbrž bylo to sedm kast, které ze staré Atlantidy putovaly na východ. A čtyři kasty, které se uplatnily v Indii, to už jsou čtyři vyšší kasty. Mimo kasty páté, kterou se zcela opovrhovalo. V Indii vytvářela jakousi mezisubstanci obyvatelstva. Mimo těchto páriů existovaly tedy ještě jiné kasty, které neputovaly společně do Indie, a které zůstaly na různých místech v Evropě, Přední Asii a zejména také v Africe. Věc se tedy měla tak, že do Indie přešly jen nejvyšší kasty a v Evropě zůstaly ty, které měly zcela jiné vlastnosti než lidé, kteří přišli do Indie.

Co se později událo v Evropě, pochopíme jen tehdy, víme-li, že tenkrát nejznamenitější části lidstva postupovaly právě do Asie, a v Evropě jako značná část obyvatelstva zůstali ti lidé, kterým byla dána možnost ke zcela zvláštním inkarnacím. Chceme-li pochopit, jaká to byla v nejstarších

dobách Evropy u velké části obyvatelstva zcela zvláštní vtělení duší, potom si musíme vzpomenout na událost v době atlantské. V jisté době starého atlantského vývoje se totiž stalo, že velká tajemství bytí, velké pravdy bytí, které jsou mnohem významnější než ty, k nimž se poatlantské obyvatelstvo ještě pozvedlo, nebyly, jak by to bývalo tehdy nutné, utajovány v úzkých kruzích, v uzavřených školách, nýbrž byly prozrazeny velké části atlantského obyvatelstva. Těmto velkým skupinám atlantského obyvatelstva se tím dostalo vědění o mystériích a okultních pravdách, pro které nebyly zralé. Jejich duše byly tehdy vysokou měrou vháněny do stavu, který byl morálním úpadkem, takže na dráze dobra, na dráze morality zůstali jen ti, kteří se později přesunuli do Asie.

Avšak ani to si nesmíme představovat tak, jakoby se nyní snad celé evropské obyvatelstvo skládalo jen z takových lidí, v jejichž duších byla taková individua, jež svedením v době atlantské utrpěla morální porážku. Do tohoto evropského obyvatelstva byla všude vtroušena jiná individua, která při velkém stěhování do Asie zde zůstala, avšak měla řídicí, vedoucí roli. Skutečnost byla taková, že po Evropě, Přední Asii a Africe nacházíme lidi, kteří náleželi k takovým kastám nebo rasám, které dovolovaly, aby v jejich tělech žily svedené duše. Potom ale zde také zůstali jiní, kteří nepřešli do Asie, kteří však mohli převzít vedení a kteří byli vyvinutějšími dušemi. Nejlepšími místy pro tyto duše, které měly převzít vedení, byly tehdy v dávných dobách, v dobách, ve kterých se vyvíjela indická a perská kultura, převážně severní krajiny v Evropě, ty krajiny, v nichž také žila nejstarší mystéria Evropy. Bylo zde nyní jakési ochranné zařízení vůči tomu, co dříve nastalo ve staré Atlantidě. Vždyť ve staré Atlantidě nastalo pro charakterizované duše pokušení tím, že se jim podávaly moudrosti, mystéria a okultní pravdy, pro které nebyly zralé. Proto se v evropských mystériích o to více musely odkazy moudrosti chránit a hlídat. Ti, kteří tudíž byli v poatlantské době vlastními vůdci moudrosti v Evropě, se zcela stahovali; chovali jako přísné tajemství, co obdrželi. Takže můžeme říci: I v Evropě byli takoví lidé, kteří se dají srovnat s asijskými bráhmány. Avšak tyto evropské bráhmány nikdo navenek neznal. V nejprísnejším smyslu slova udržovali v mystériích uzavřená posvátná tajemství, aby se nemohlo opakovat, co se už jednou stalo v atlantské době s obyvatelstvem, do něhož byli právě tito vůdci zapojeni. Pouze tím, že odkaz moudrosti byl co nejprísnejši chráněn a střežen, nastalo to, že se duše mohly jistým způsobem pozvedat. Neboť diferenciacce neprobíhá tak, že by už předem byla nějaká část lidstva určena zaujmout nižší hodnotu než jiná část, nýbrž co je jistou dobu potlačeno, má se zase v jiné době vyvinout výš.

K tomu je však nutno zjednat podmínky. Proto se stalo, že zde byly v Evropě svedené duše, které pozbyly morální soudržnost; mezi nimi působila moudrost z hluboce skrytých zdrojů. Ale i jiné kasty, které přešly do Indie, zanechaly v Evropě příslušníky. Příslušníci druhé indické kasty, válečníci, byli ti, kteří se nyní v Evropě zejména dostali k moci. Zatímco se mudrci, tedy ti, kteří odpovídají bráhmánům v Indii, chovali naprosto zdrženlivě a své rady udíleli ze skrytých míst, pronikali tito mezi lid, aby jej zdokonalili podle rad oněch pradávnych evropských kněží. Mezi lid pronikli ti, kteří smýšleli válečnický. Tato druhá kasta měla v pradávnych dobách v Evropě největší moc; ale žila tak, že své vedení dostávala od mudrců, kteří zůstávali ve skrytu. Tak se stalo, že právě rozhodující, nejdůležitější osobnosti v Evropě byli ti, kteří vynikali vlastnostmi, o nichž se mluvilo včera, statečností a odvahou. Zatímco tedy v Indii nejvíc vynikala moudrost bráhmánů tím, že vykládali posvátné spisy, bylo tomu v Evropě tak, že se nejvíce oceňovala statečnost a odvaha. A lidé pouze věděli, odkud si mají přinášet božská tajemství, z nichž pak museli dávat proudit statečnosti a odvaze.

Tak vidíme po dlouhá tisíciletí plynout kulturu Evropy a pozorujeme, jak se duše pozvolna zlepšují a pozvedají. Jenže v Evropě, kde existovaly duše, které v podstatě byly potomky onoho obyvatelstva, jež prodělalo pokušení, se nemohlo vyvinout žádné správné porozumění pro indické kastovníctví. Duše se smísily. Členění, diferenciaci na kasty, jaká byla v Indii, nenastala. Spíše nastalo členění těch, kteří vedli, na horní, řídicí stav, což se později v nejrůznějších směrech projevovalo jako vedoucí stavy, a na takové, kteří byli vedeni, na vedený stav. Vedený stav se skládal hlavně z takových duší, které se měly dostat výš.

Hledáme-li takové duše, které se postupně dostaly vzhůru z tohoto nižšího stavu, které se ze svedených duší vyvinuly vzhůru ke stavům vyšším, potom je především najdeme v tom evropském obyvatelstvu, o němž dnes dějiny přinášejí málo zpráv. Toto obyvatelstvo se vyvíjelo po dlouhá staletí, aby se dostalo na vyšší stupeň, aby se zotavilo z rány, kterou utrpělo ve staré Atlantidě. V Asii, tam se jednalo o souvislý průběh kultury, v Evropě naproti tomu probíhalo převážně zlepšení s obratem morální porážky v pozvolné morální zlepšení. Tak tomu bylo po dlouhou dobu. A toto zlepšení se uskutečnilo jen tím, že v lidských duších působil mimořádný pud napodobování a že ti, kteří mezi lidmi působili jako stateční lidé, se považovali za ideály a vzory, za ty první, za ty, kterým se říká vladaři, které potom napodobovali jiní, takže právě vlivem těchto lidských duší, které se jako vůdci vmísili mezi lid, pozvedla se morálka celé Evropy.

Tím však došlo ještě k něčemu jinému, nutnému v evropském vývoji. Chceme-li to pochopit, musíme přesněji rozlišovat vývoj ras a vývoj duševní. Oba pojmy naprosto nesmíme vzájemně zaměňovat. Lidská duše se může vyvíjet tak, že se v jedné inkarnaci vtělí do jisté rasy. Když si zde získá určité vlastnosti, pak v pozdější inkarnaci se může zase vtělit do zcela jiné rasy, takže můžeme zažít, že dnes v evropském obyvatelstvu jsou vtěleny takové duše, které ve svých dřívějších inkarnacích byly vtěleny v Indii, Japonsku nebo v Číně. Duše naprosto nesetrvávají u ras. Duševní vývoj je něco zcela jiného než vývoj ras. Vývoj ras se ubírá kupředu. Ve starém evropském vývoji bylo tomu tak, že duše byly přesazeny do evropských ras, protože se nemohly dostat do asijských ras. Proto byly duše v oné době vždy znovu nuceny vtělovat se do evropských ras. Ale stále více se zlepšovaly a to potom vedlo k tomu, že pozvolna přecházely do vyšších ras, že tedy duše, které byly dříve vtěleny do zcela podřazených ras, vyvinuly se na vyšší stupeň a později se mohly vtělit do tělesných potomků vůdčího obyvatelstva Evropy. Tělesní potomci vůdčího obyvatelstva Evropy se rozmnožili. Bylo jich více než původně, protože duši tímto směrem přibývalo. Když se staly lepšími, vtělovaly se do vůdčího obyvatelstva Evropy; a vývoj nyní pokračoval tak, že tělesná podoba jako fyzická rasa, do níž se nejstarší evropské obyvatelstvo původně vtělovalo, vymřela, takže duše opustily jistým způsobem zformovaná těla, která pak vymřela. To byl důvod, že v podřazených rasách bylo stále méně potomků, v nadřazených stále více. Postupně potom nejnižší vrstvy evropského obyvatelstva zcela vymřely.

Něco takového je právě zcela určitý průběh, který musíme pochopit. Duše se vyvíjely dále, zatímco těla umírala. Proto musíme tak přesně rozlišovat vývoj duší a ras. Duše se potom objevují v tělech, která pocházejí z vyšších ras. Takový průběh se neděje bez účinku. Když se totiž stane něco takového, že ve velkých oblastech něco zmizí, pak to nezmizí do nicoty, nýbrž se to rozplyne a je to zde potom v jiné formě. Co zde zůstalo, to pochopíte, přihlédnete-li k tomu, že v podstatě v pradávných dobách při vymírání méně vyvinutého obyvatelstva, o němž jsem zde mluvil, se pozvolna celá oblast zaplnila démonickými bytostmi, které představovaly rozkladné

produkty toho, co zde vymřelo.

Takto byla celá Evropa a také Přední Asie zaplněna zduchovněnými produkty rozkladu vymřelých nižších vrstev obyvatelstva. Tito démoni rozkladu působili dlouho. Později působili na lidi, a tak se stalo, že démoni rozkladu, kteří zde zahrnovali téměř celou duchovní atmosféru, získali vliv na lidi a způsobovali, že city a pocity, které lidé později měli, tyto démoni prostupovali. Nejlépe se to jeví v tom, že když později přicházely z Asie velké masy lidstva v době stěhování národů, mezi nimi *Attila* se svými houfy, obyvatelstvo Evropy přiváděly do velkého zděšení. Toto zděšení způsobovalo, že lidé přicházeli do styku s tím, co zde žilo ještě z dřívějšíka jako démonické bytosti. Vlivem těchto démonických bytostí vyvinulo se jako důsledek zděšení, které vzniklo vlivem sem přicházejících houfů z Asie, to, co se dostavilo jako malomocenství středověku. Tato nemoc nebyla ničím jiným než důsledkem zděšení a stavu strachu, jež lidé tehdy prodělali. Stavby strachu a zděšení mohly však k tomuto cíli vést jen u takových duší, které byly vystaveny dřívějším démonickým silám.

Vylíčil jsem, proč lidé mohli být napadeni nákazou, jež byla v Evropě v podstatě zase vymýcena, a proč právě v označené době jí bylo tolik. Tak vidíme sice, jak v Evropě vymřely ty vrstvy, které měly vymřít, protože se nevyvíjely vzhůru, jak ale ještě nyní máme následné působení ve formě nemocí, které mohou k člověku přistupovat. Malomocenství se nám představuje jako důsledek duchovně duševních příčin.

Nyní se mělo působit proti celé této záležitosti. Mohla se dále vyvíjet jen tehdy, když to, co bylo právě vylíčeno, bylo evropskému vývoji zcela odebráno. Příklad, jak to bylo odňato, vylíčili jsme včera, když jsme ukázali, jak zatímco na jedné straně jsou zde následně účinky amorality jako démoni nemoci, na druhé straně vystupují silné morální podněty jako ve Františku z Assisi. Tím, že měl silné morální podněty, shromáždil kolem sebe zase jiné osobnosti, které, i když ve zmenšené míře, působily v jeho smyslu. Vlastně jich bylo velmi mnoho, kteří působili v jeho smyslu. Jenže to netrvalo dlouho.

Jak vstoupila do Františka z Assisi taková duchovní síla? Poněvadž nejsme pospolu proto, abychom se věnovali zevní vědě, nýbrž abychom pochopili lidskou morálku z okultních základů, musíme se zabývat několika okultními pravdami, musíme přihlédnout k několika okultním pravdám. Zde se už musíme zeptat: Odkud vlastně přišla taková duše jako duše Františka z Assisi? Takovou duši, jako máme před sebou ve Františkovi z Assisi, můžeme pochopit jen tehdy, když do ní nahlédneme poněkud hlouběji, když se zajímáme o to, co bylo obsaženo v jejích skrytých hlubinách. Zde vám musím připomenout, že staré rozdělení na kasty v Indii vlastně dostalo svůj první náraz, svůj první ořes vlivem buddhismu, neboť buddhismus mezi vším, co vnesl do života Asie, vnesl také to, že rozdělení na kasty neuznával za oprávněné, že nakolik to bylo možné pro Asii, uznával naději každého člověka v to nejvyšší, čeho člověk může dosáhnout. Víme také, že to bylo umožněno vlivem velké, mohutné osobnosti Buddhovy a víme také, že Buddha se stal Buddhou v oné inkarnaci, o které se nám obvykle vypravuje, že byl dříve bodhisattvou, což je nejbližší nižší důstojnost Buddha. Tím, že tento syn krále Sudhodany ve 29. roce svého života prožil, a procítil v sobě velkou pravdu života a utrpení, dosáhl velikosti, že mohl hlásat v asijském světě buddhismus.

Nyní však bylo něco jiného, co nesmíme pustit ze zřetele, spojeno s tímto vývojem bodhisattvy vzhůru k Buddhovi. To byla totiž skutečnost, že individualita, která prošla četnými

inkarnacemi jako bodhisattva a potom vystoupila k důstojnosti Buddhy, teď, když se stala Buddhou, měla naposledy prodlévat ve fyzickém těle na Zemi. Tedy ten, kdo je z bodhisattvy pozdvižen na Buddhu, vstoupil tím do své poslední inkarnace. Počínajíc tímto okamžikem působí taková individualita z duchovních výšin, působí dále jen duchovně. Tak máme před sebou skutečnost, že Budhova individualita po pátém století před naším letopočtem působí dolů dále jen z duchovních výšin.

Avšak buddhismus má své pokračování. Buddhismus měl možnost jistým způsobem ovlivňovat nejen život Asie, nýbrž duchovní život celého tehdy známého světa. Víte, jak se buddhismus rozšířil v Asii. Víte, jak velký je počet vyznavačů, které našel v Asii. Avšak převážně ve skryté, zastřené podobě se také šíří v evropském duchovním životě. A musíme především poukázat na to, že ona část velké Buddhovy nauky, která se vztahuje na rovnost lidí, byla obzvláště vhodná, aby byla přijata evropským obyvatelstvem, protože právě evropské obyvatelstvo nebylo uzpůsobeno ke kastovnímu členění, nýbrž převážně k rovnosti. Na březích Černého moře byl ve stoletích, která sahala ještě daleko do křesťanské doby, založen jistý druh tajné školy. Tuto tajnou školu vedli lidé, kteří především právě charakterizovanou část Buddhovy nauky stanovili jako nejvyšší ideál. Měli však možnost v této tajné škole to, co Buddha přinesl lidem, nechávat jakoby osvětlovat novým světlem, opatřovat v dalších křesťanských stoletích tím, že zároveň přijali křesťanský impuls. Kdybych vám chtěl vylíčit, jak se na ni dívá okultista - a nejlépe mi budete rozumět, když to učiním - pak musím tuto školu u Černého moře vylíčit takto:

Scházel se zde lidé, kteří měli nejprve učitele toho zevního na fyzické úrovni. Byli vzděláváni v naukách a zásadách, jak vyšly z buddhismu, avšak prostupovaly je impulzy, jež vešly do světa zásluhou křesťanství. Potom, když byli náležitě připraveni, byli dovedeni k tomu, že z nich mohly vystupovat hlubší síly moudrosti, takže je to uschopňovalo jasnozřivě vidět duchovní svět; mohli nahlížet do duchovního světa. První, čeho žáci této tajné školy dosáhli, bylo to, že například, když učitelé, vtělení na fyzické úrovni, je tomu naučili, mohli poznát i ty, kteří již neseštopovali na fyzickou úroveň. Tak například Buddhu. Tito žáci tajné školy tedy skutečně, smí-li se to duchovní od něho tak nazvat, poznávali tvář v tvář zejména Buddhu. Takto duchovně působil dále v tajných žácích a takto svojí silou působil dolů na fyzickou úroveň, když sám již neseštopoval na fyzickou úroveň k fyzickému vtělení.

Ti, kteří působili v této tajné škole, seskupovali se do dvou skupin podle svého stupně zralosti. Zvoleni byli ovšem pouze ti, kteří měli zvláštní přípravu, zvláštní vyšší zralost. Proto také většina těchto žáků byla schopna stát se skutečně natolik jasnozřivými, že mohli poznat bytost, jež s veškerými svými silami usilovala o vnášení svých podnětů až k fyzické úrovni, přestože sama neseštopovala do fyzického světa; mohli poznat Buddhu ve všech jeho tajemstvích a ve všem, oč usiloval. Jistý větší počet těchto žáků zůstal jasnovidný. Avšak jiní žáci mimo vlastní poznávání, mimo vlastnosti psychického jasnozření obzvláště vyvinuli spirituální element, který se nedá oddělit od jisté pokory, od jisté, vysoce vyvinuté zbožnosti. Ti dospěli potom k tomu, že právě v této tajné škole mohli vynikající měrou přijmout Kristův impuls. Mohli se také stát jasnozřivými tak, že se stali vybranými následovníky Pavla a Kristův impuls ve svém životě přijali bezprostředně. Z této školy vzešly tedy dvě skupiny: Jedna skupina, která měla impuls všude vnášet Buddhovy nauky, i když přitom nejmenovala jeho jméno, a druhá skupina, která ještě k tomu přijala impuls Kristův.

Rozdíl mezi oběma těmito způsoby se neprojevil tak silně v jedné inkarnaci, nýbrž teprve v inkarnaci příští. Ti žáci, kteří nepřijali impuls Kristův, avšak dospěli až k impulsu Buddhovu, stali se učiteli oné rovnosti a bratrství lidí. Avšak ti žáci, kteří přijali Kristův impuls, byli v příští inkarnaci takoví, že tento impuls Kristův působil v jejich fyzické inkarnaci dále, takže mohli nejen učit - a toto také nepovažovali za svůj hlavní úkol - nýbrž působili zejména svou morální silou. Takový žák zmíněné tajné školy u Černého moře se později ve své příští inkarnaci narodil jako František z Assisi. Nelze se tedy divit, že v něm žila moudrost, kterou přijal, moudrost o sbratření lidí, o rovnosti všech lidí, o nutnosti všechny lidi milovat stejně, a že tato nauka pulzovala jeho duši a tuto duši postupovala síla Kristova impulsu. Jak nyní tento impuls Kristův působil v jeho příští inkarnaci? Působil v ní tak, že když František z Assisi přišel k obyvatelstvu, v němž obzvlášť působili staří démoni nemoci, že tento impuls Kristův se jeho prostřednictvím k démonům nemoci přibližoval a to, co bylo špatnou substancí u démonů nemoci, vsával, přitahoval k sobě a lidem odnímal. Dříve než to učinil, vtělil se do této substance takovým způsobem, že impuls Kristův se v něm stal nejprve vizí v oné vizi, kde se mu zjevil palác, a v oné vizi, kdy byl vyzván vzít tíhu chudoby na sebe. Tehdy v něm znovu ožil impuls Kristův; proudil z něho a uchopoval tyto demony nemoci. Tím zesílily jeho morální síly natolik, že mohly odnímat duchovní škodlivé látky, které vyvolávaly charakterizovanou nemoc. Jedině tím vznikla možnost to, co jsem vám vylíčil jako následné působení starého poatlantského elementu, přivést k vyššímu vývoji, smést ze země zlé substance, evropský svět očistit od těchto substancí.

Podívejte se na život Františka z Assisi: Všimněte si, jak zvláštním způsobem probíhá. Narodil se v roce 1182. Víme, že první léta života člověka slouží hlavně vývoji fyzického těla. Ve fyzickém těle se vyvíjí především to, co se projevuje zevní dědičností. Proto vystupuje v něm to, co pochází ze zevní dědičnosti evropského obyvatelstva. Vlastnosti se pozvolna projevují tak, že vyvíjí, jako každý člověk, od sedmého až do čtrnáctého roku své éterické tělo. Z tohoto éterického těla vystupuje především vlastnost, která jako Kristův impuls přímo v něm působila v mystériích u Černého moře. Když se potom, počínaje čtrnáctým rokem, projevovalo jeho astrální tělo, tehdy v něm ožila Kristova síla zejména tím, že to, co zůstalo spojeno s atmosférou Země od události Mystéria na Golgotě, samo vešlo do astrálního těla. Neboť František z Assisi byl takovou osobností, kterou postupovala také zevní síla Kristova, protože v předešlé inkarnaci hledala sílu Kristovu tam, kde bylo možné ji najít: v onom zvláštním místě zasvěcení.

Takto vidíme, jak působí v lidstvu rozlišování. Rozlišování musí nastat. Avšak to, co vlivem dřívějších událostí bylo stlačeno dolů do spodních vrstev, bylo vlivem zcela zvláštních událostí během lidského vývoje zase vyneseno na povrch. Jednou už na jiném místě došlo ke zcela zvláštnímu vynesení, které exoterně zůstane vždy nepochopitelné. Proto se také lidé skutečně vzdali toho, aby o tom přemýšleli. Esoterně se to však dá zcela vysvětlit. Ti, kteří se nejrychleji vyvinuli z oněch vrstev západního obyvatelstva, kteří postupně překonali průchod nejspodnějšími vrstvami, avšak nedospěli příliš daleko v intelektuálním vývoji, nýbrž zůstali poměrně prostými lidmi - takřka nejvyvolenější z něho, kteří pouze silným impulzem, který se v nich zrcadlil, mohli být v jisté době vyzdviženi; to byli ti, kteří se nám líčí jako dvanáct Ježíšových apoštolů. Byl to ztracený extrakt dolních kast, které nepřišly do Indie. Z nich musela být vzata substance pro učedníky Krista Ježíše. Tím nemá být řečeno nic o předcházejících nebo následujících inkarnacích individualit apoštolů, nýbrž pouze o fyzických předcích oněch těl, v nichž byly inkarnovány osobnosti apoštolů. Všude musíme rozlišovat inkarnační linii a fyzickou dědičnou linii.

Tak jsme našli původ morální síly u oné vyvolené osobnosti Františka z Assisi. Neříkejte, že vzhledem k běžným lidským pravidlům by bylo příliš vznešené hledat ideály u takové osobnosti, jakou byl František z Assisi. Určitě to neříkáme z toho důvodu, že bychom snad měli někomu doporučovat stát se Františkem z Assisi. Tak to naprosto není myšleno. Chtěli jsme pouze na jednom zvlášť vynikajícím příkladu ukázat, jak do člověka vstupuje morální síla, odkud může pocházet, jak ji lze chápat jako něco zcela zvláštního, co původně tkví v člověku. Avšak z celého ducha toho, co jsem dosud přednesl, můžeme seznat jedno, co jsme již zdůraznili vztahem k jiným vývojovým silám člověka, že totiž lidstvo prošlo sestupem a teď je zase na vzestupu.

Vrátíme-li se ve vývoji lidstva zpět, dostaneme se poatlantskou dobou až k atlantské katastrofě. Dostáváme se potom do atlantské doby a dále vzhůru až k době lemurské. Když se potom dostaneme k počátku pozemského lidstva, přicházíme do doby, ve které lidé vzhledem ke svým duchovním vlastnostem stáli ještě blíže k božství. Ale vyvíjeli se zprvu nejen z duchovního života, nýbrž také z morality; takže na začátku pozemského vývoje zaznamenáváme nikoli jakousi nemoralitu, nýbrž morální. Morálita je původně božským darem a původně v lidské přirozenosti jako duchovní síla; když člověk ještě nesestoupil tak hluboko, spočívala v lidské přirozenosti. V podstatě velká část nemorality dostala se do lidstva vyličeným způsobem, totiž zrazením vyšších tajemství ve staré atlantské době.

Morálka je tedy něčím, o čem se nemůže mluvit jako o něčem, co by se v lidstvu teprve vypěstovalo, nýbrž něčím, co spočívá v základě lidské duše, co bylo později kulturou pouze přikryto, potlačeno. Podíváme-li se na věc ve správném světle, potom nemůžeme říci ani to, že by nemoralita přišla do světa vlivem nevědomosti. Spíše přišla do světa tím, že lidem, když ještě nebyli zralí, dostalo se prozrazených tajemství moudrosti. Tím právě byli lidé svedeni, podlehli a zbloudili. Ke vzestupu je tudíž zapotřebí především toho - a můžete to také seznat z dnešního výkladu - co odstraní všechno, co se v lidské duši rozšířilo proti morálním podnětům. Řekněme to poněkud jinak:

Předpokládejme, že bychom měli před sebou zločince, člověka, kterého v nejuvýraznějším smyslu nazveme nemorálním. Pak se naprosto nesmíme domnívat, že v tomto nemorálním člověku nejsou žádné morální impulzy. Jsou v něm a najdeme je, sestoupíme-li k základu jeho duše. Není lidské duše - s výjimkou černých mágů, to se nás zde netýká - ve které by nebyl přítomen základ morálního dobra. Je-li nějaký člověk špatný, pak je to tím, že to, co během doby nastalo jako duchovní zbloudění, se navrství přes morální dobro. Lidská přirozenost není špatná. Původně byla skutečně dobrá. A právě z konkrétního pozorování lidské přirozenosti je zřejmé, že v nejhlubší podstatě je dobrá. Byla to duchovní zbloudění, jež člověka odvedla od morální stezky. Proto se během doby musí morální zbloudění u lidí zase napravit. Samotná zbloudění a také jejich účinky se musí opět napravit. Kde však jsou následné účinky morálního zla tak silné, že již existují démoni nemoci, tak také musí působit vyšší morální síly, jakými byly síly Františka z Assisi.

Avšak náprava člověka je všude založena na tom, že odstraníme jeho duchovní zbloudění. A čeho je k tomu zapotřebí? Co jsem vám vyličil, shrňte nyní do základního pocitu. Dejte promlouvat skutečností, dejte promlouvat svým citům a pokuste se je shrnout do základního pocitu. Potom se otážete: Co potřebuje člověk vůči člověku ke svému chování? To je právě to, že potřebuje víru v původní dobro člověka a každou lidskou přirozenost! To je to první, co musíme říci, chceme-li se vůbec vyjadřovat slovy o morálce; je to nezměrně dobré, co je v základě lidské přirozenosti. To si řekl František z Assisi. A když k němu přistupovali ti, kteří byli napadeni

zmíněnou strašnou nemocí, potom si František z Assisi jako dobrý křesťan tehdejší doby řekl asi toto: Taková nemoc je v jistém vztahu následek hříchu. Ale protože hřích je duchovním zblouděním, protože nemoc je následek duchovního zbloudění, proto se musí velkou a silnou opačnou silou zrušit a odstranit. Proto viděl František z Assisi na hříšníkovi, jak se v jistém vztahu zevně projevuje trest hříchu. Viděl však také i dobro lidské přirozenosti, viděl, jaké božské duchovní síly jsou vloženy do základu každé lidské duše. Mohutná víra v dobro v každé lidské přirozenosti, také v trestané lidské přirozenosti, byla tím, čím František z Assisi obzvláště vynikal.

Tím bylo umožněno, že v jeho duši vystoupila opačná síla, a ta je silou morálně dávající, morálně pomáhající, ano, dokonce léčivou láskou. A nikdo nemůže, když skutečně vyvine v plně podnětnou sílu víru v původní dobro lidské přirozenosti, dospět k něčemu jinému, než tuto lidskou přirozenost jako takovou milovat.

Jsou to především tyto dva základní impulzy, které mohou být skutečně základem pro morální život: Za prvé je to víra v božství v základu každé lidské duše; za druhé je to z této víry prýstící nesmírná láska k člověku. Neboť jen tato nesmírná láska to byla, která mohla Františka z Assisi vést k chorým, neduživým, k napadeným malomocenstvím. A to třetí, které k tomu ještě přistupuje a které je nutně vybudováno na těchto dvou základech, je, že takový člověk, který má základ víry v dobro lidské duše a lásku k lidské přirozenosti, nemůže jinak než říci: To, co vidíme vznikat ze spolupůsobení původně dobrého základu lidské duše a činné lásky, opravňuje k perspektivě pro budoucnost, jež se může vyjádřit v tom smyslu, že každá duše, i když sebevíc sestoupila z výšin duchovního života, může být pro tento duchovní život znovu nalezena. To je třetí impulz, to je naděje pro každou lidskou duši, že může zase najít cestu zpět k božsky-duchovnímu. Tyto tři impulzy, můžeme říci, slyšel František z Assisi nekonečně často vyslovovat; nekonečně často vystupovaly před jeho zrak při jeho zasvěcení do kolchických mystérií. Můžeme však také říci, že v životě, v němž žil jako František z Assisi, málo o víře, o lásce kázal, ale sám byl vtělením této víry a této lásky. Byly v něm takřka ztělesněny. V něm předstupovaly před tehdejší svět jako živý symbol. Ale uprostřed stojí přirozeně především to, co působilo. Nepůsobila víra, nepůsobila naděje. Ty je sice nutno mít, ale účinná je pouze láska. Stojí uprostřed. Je tím, co vlastně neslo další skutečný vývoj lidstva k božskému ve smyslu morální složky v tehdejší inkarnaci Františka z Assisi.

Jak jsme tuto lásku, o které víme, že byla výsledkem zasvěcení do kolchických mystérií, viděli přibližovat se k němu, jak jsme viděli tuto lásku vyvíjet se? Viděli jsme, že se u něho projevovaly rytířské ctnosti starého evropského ducha. Byl rytířským chlapcem. Statečnost a odvaha se v jeho individualitě, jíž pulzoval Kristův podnět, proměnila v účinnou, činorodou lásku. Tak vidíme znovuzkříšenou starou statečnost a odvahu v lásce, jak se s ní setkáváme u Františka z Assisi. Zduchovněná stará statečnost, přeměněná ve spiritualitu, odvaha, přeměněná ve spiritualitu, je láska!

Je zajímavé, podíváme-li se, jak to, co bylo nyní řečeno, do značné míry odpovídá také zevnímu historickému průběhu vývoje lidstva. Vraťme se o několik století nazpět do předkřesťanské doby. U národa, který nad jiné národy dal jméno čtvrtému poatlantskému údobí, tedy u Řeků, nacházíme filosofa *Platóna*. Mezi jiným psal Platón o morálce, o ctnosti člověka. A o ctnosti psal tak, že v tom můžeme poznat, jak sice nejvyšší věci, vlastní tajemství zadržel, že však to, co měl říci, vložil do úst svému Sokratovi. Zde Platón líčil, tedy pro dobu evropského vývoje, kdy ještě nepůsobil impulz Kristův, nejvyšší ctnosti, které uznával, ctnosti, na které Řek pohlížel jako na takové, které má především mít morální člověk. Nyní líčí Platón nejprve tři ctnosti.

Čtvrtou ještě poznáme. První ctnost je moudrost. Moudrost jako takovou považuje Platón za ctnost. Máme ji v nejrůznějších způsobech oprávněně považovat za základ morálního života. V Indii byla základem lidského života moudrost bráhmanů. V Evropě sice ustoupila, žila však v severských mystériích, kde evropští bráhmani měli učinit opět dobrým, co se zradou ve staré atlantské době stalo špatným. Moudrost stojí, jak uvidíme zítra, za veškerou moralitou. A jako ctnost líčí Platón, přiměřeně svým mystériím, také statečnost, tedy to, s čím se setkáváme u evropského obyvatelstva. Jako třetí z ctností označuje rozvážnost nebo uměřenost, to znamená opak vášnivého pěstování nižších lidských pudů. To jsou tři Platónovy hlavní ctnosti. Moudrost, statečnost nebo odvaha a uměřenost nebo rozvážnost - to znamená ovládnutí smyslových pudů, které působí v člověku. Potom Platón líčí jako čtvrtou ze ctností harmonické vyrovnaní tří jmenovaných ctností, kterou nazývá spravedlností.

Zde nám nejvýznamnější z evropských duchů předkřesťanské doby líčí to, nač se tehdy pohlíželo jako na to nejdůležitější v lidské přirozenosti. Odvaha, statečnost je pro evropské obyvatelstvo postupována impulzem Kristovým a tím, čemu říkáme naše já. Statečnost, která u Platóna vystupuje jako ctnost, je zde produhovávána a stává se z ní láska. To je to nejdůležitější. Vidíme, jak morální podněty vstupují do lidského pokolení, jak to, nač se dříve pohlíželo tak, jak to bylo dnes vylíčeno, se stává něčím zcela jiným. Nechceme-li se bránit křesťanské morálce, nesmíme vypočítávat ctnosti takto: moudrost, statečnost, rozvážnost a spravedlnost. Neboť potom by nám mohlo být odpovězeno: Kdybyste měli všechny tyto ctnosti a neměli lásku, nikdy byste se nedostali do království nebeského.

Zapamatujme si dobu, ve které, jak jsme viděli, se vlil do lidstva takový proud, takový podnět, že moudrost a statečnost se staly spirituálními a znovu se objevily jako láska. Chceme se však ještě zabývat otázkou, jak se vytvářely moudrost, uměřenost nebo rozvážnost a spravedlnost. A tím se nám potom ukáže, co je zvláštním morálním posláním teosoňckého hnutí přítomnosti.